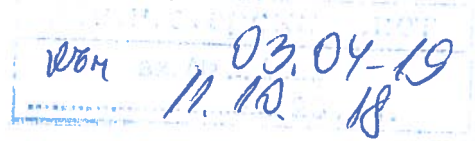

**АСОЦИАЦИЯ
НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ**

1527 София, ул. Тракия №15
тел./факс: (02) 963 37 52, 963 37 56
e-mail: bica@bica-bg.org
www.bica-bg.org

Изм. № 359/11.10.2018 г.

ДО
Г-Н ВАЛЕРИ СИМЕОНОВ,
ЗАМЕСТИК МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ ПО
ИКОНОМИЧЕСКАТА И ДЕМОГРАФСКАТА
ПОЛИТИКА,
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА НАЦИОНАЛНИЯ СЪВЕТ ЗА
ТРИСТРАННО СЪТРУДНИЧЕСТВО

✓ КОПИЕ:
Г-ЖА ВАСКА ШУШНЕВА,
СЕКРЕТАР НА НАЦИОНАЛНИЯ СЪВЕТ ЗА
ТРИСТРАННО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Относно: Проект на Закон за хората с увреждания

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН СИМЕОНОВ,

Във връзка с обсъждането на проекта на Закон за хората с увреждания представяме на Вашето внимание

**СТАНОВИЩЕ
НА АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ
ОТНОСНО ПРОЕКТОЗАКОНА ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДАНИЯ**

Общ коментар:

Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ) се запозна внимателно с последния вариант на проектозакона за хората с увреждания и с настоящето излагаме своето становище по него.

Необходимостта от нов закон за уврежданията е повече от очевидна. Не само Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, която България е ратифицирала още през 2012 година, но цялата правна рамка на Европейския съюз – също страна по Конвенцията като регионална организация – поставя българските закони и социални практики в тази сфера извън съвременните механизми за социално включване и борба с бедността сред малцинствените групи, каквато група представляват хората с увреждания.

Процесът на изработване на проектозакона за хората с увреждания беше напрегнат, интензивен, консултативен, но и много зле структуриран, без отчетливо лидерство и визия за истинска, пълноценна реформа. В резултат на това крайният продукт е белязан с недъзите на действащия Закон за интеграция на хората с увреждания (ЗИХУ) и с философията на статуквото. Проектът **НЕ ПРЕДПОЛАГА СИСТЕМНА ПРОМЯНА!** Това е най-големият му недостатък.

Статутът на ТЕЛК-решенията се запазва (универсален ключ към всички системи и „билет“ за всички придобивки), „интеграционни добавки“ ще се раздават все така на калпак, но в по-големи размери, специализираните предприятия и кооперации си остават под закрила като частни търговски дружества, които не могат да бъдат контролирани от държавата по отношение на управлението им, резултатите или на каквито и да било икономически показатели. Механизмът за предоставяне на технически помощни средства и медицински изделия остава непроменен – законът не съдържа разписан регламент, но може да се очаква, че ще има списък с позиции и лимитни цени за финансиране. И не на последно място по важност - съхранен е статутът на национално представителство на организации на и за хора с увреждания. Някои нови разпоредби са крайно неуместни (чл. 11 – 16 относно Съвета за наблюдение), други са спорни, трети противоречат на принципите, залегнали в Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (дефиницията за „хора с увреждания“ и „хора с трайни увреждания“ – последната отново препраща към ЕР на ТЕЛК). **Всички недъзи на досегашния закон са съхранени в тяхната цялост. Иначе казано, предложеният проектозакон за хората с увреждания не предлага системно нови решения за социално включване на хората с увреждания в съответствие с Конвенцията на ООН, а е неумел опит за балансиране между различни интереси на статуквото.**

Ако за основа на законопроекта беше приета рамката на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, където увреждането е резултат от функционалния дефицит на човека и бариерите в средата, то наименованието на закона трябваше да бъде Закон за уврежданията (Disability Act). Така би могло да се стигне до истинска промяна в политиките по уврежданията, при които адаптирането на средата е толкова важно, колкото и индивидуалната подкрепа. Но това би следвало да бъде съвършено друг по смисъла и съдържанието си законопроект с дешифриране на формулировки като „пълноценно и равноправно упражняване на правата и свободите на хората с увреждания“, „социално приобщаване“, „социално включване“ и прочее, залегнали в чл. 2, където са посочени целите на закона.

Коментари по същество:

1. Законопроектът съдържа две дефиниции: за „хора с увреждания“ и за „хора с трайни увреждания“. Първата е взета директно от Конвенцията („хора с увреждания“ са лица с трайна физическа, психическа, интелектуална и сетивна недостатъчност, която при взаимодействие с обкръжаващата ги среда би могла да възпрепятства тяхното пълноценно и ефективно участие в обществото равноправно с останалите) и е в пряко противоречие с втората („хора с трайни увреждания“), която обогатява първата със следния текст: „...и на които медицинската експертиза е установила вид и степен на увреждане 50 и над 50 на сто увреждане“. Всички разпоредби в закона са насочени към „хората с трайни увреждания“, т.е. към хората с ЕР на ТЕЛК – порок на действащия закон, който многократно беше отчитан и използван като аргумент за необходимостта от радикална реформа в тези политики.
2. Придържайки се към логиката и принципите на Конвенцията **областите на подкрепа в чл. 5** би следвало да бъдат сведени до: *здравеопазване, образование, заетост, жилищно осигуряване, транспорт, култура, спорт, личен живот, политически живот, правосъдие* и прочее, където държавата се ангажира да оказва подкрепа на човека с увреждане, докато за **средства за подкрепа** е достатъчно да се изброят следните елементи: *1. Месечна издръжка поради увреждане* (за хората, които не са състояние да

работят); 2. Физически и финансово достъпни жилища; 3. Разумни улеснения в домашна, учебна и трудова среда; 4. Медицински изделия и технически помощни средства; 5. Лична помощ; 6. Специализирани социални услуги. По този начин ще бъде очертан хоризонталният характер на политиките по уврежданията: всички секторни политики следва да бъдат приобщаващи и за хората с увреждания чрез средствата за подкрепа, които им се предоставят.

3. Запазването на ТЕЛК и техните експертни решения (ЕР на ТЕЛК) за вид и степен на увреждане в проценти като основен фактор и критерии за получаване на придобивки по предлагания закон води само и единствено до повече публични разходи срещу същите незадоволителни резултати. Безпочвена и несъстоятелна е претенцията, че предлаганият законопроект въвежда – едва ли не революционно – „индивидуална оценка на потребностите“ като основание за подкрепа. При цялостен прочит на законопроекта става ясно, че „месечните добавки за интеграция“ в действащия ЗИХУ, предоставяни въз основа на ЕР на ТЕЛК и „след извършване на социална оценка“ са преименувани на „месечна финансова подкрепа“, която ще се предоставя въз основа на ЕР на ТЕЛК и след индивидуална оценка на потребностите. Методиката за последната предстои да бъде разработена и въведена с подзаконов нормативен акт. Що се отнася до размера на помощите, то ръстът е в пъти, защото досегашната основа за изчисляването им – гарантираният минимален доход (75 лв. през 2018 г.) – е заменена с линията на бедност (321 лв. през 2018 г.), която се актуализира ежегодно. **Иначе казано, хората с увреждания ще получат повече от същото, а не реформа.** Запазен е и режимът за предоставяне на „целева подкрепа“ за закупуване и адаптиране на автомобил, за адаптиране на жилище и за технически помощни средства и медицински изделия.
4. Няма никакво основание да се очаква промяна в системите на здравеопазването, образованието, жилищното осигуряване или достъпността на публичната инфраструктура. В тези области са описани множество задължения на всички възможни власти, но няма никакви ресурси за изпълнението им, както и контрол или санкции при неизпълнение. Подкрепата за социално приобщаване е дефинирана през различни форми на рехабилитация (без механизъм за финансиране), което е архаично и ограничено разглеждане на материята, защото акцентът пада върху човека с увреждане, който трябва да бъде „рехабилитиран“, за да се впише в средата. Ефективното социално включване изисква комбинация от мерки и действия, които са насочени както към индивида, така и към средата. **Проектозаконът не съдържа задължителни мерки и действия, осигурени в институционално и ресурсно отношение, които да са насочени към средата.** Например, образованието е оставено изцяло в системата на образованието, което има логика по отношение на научаването, но не и по отношение на средата и средствата за подкрепа на детето с увреждания, което трябва да учи заедно с връстниците си. В сферата на заетостта пък е обърната формулата: всички усилия са насочени към „средата“ – има както стимули (предимно за специализираните предприятия), така и санкции за работодателите (най-вече за тези от обичайната работна среда), но няма никаква целенасочена подкрепа за хората с увреждания, които могат и трябва да се включат в пазара на труда.
5. В сферата на заетостта АИКБ смята, че като цяло политиката на определяне на квоти „с цел гарантиране на заетостта на хората с трайни увреждания в обичайна работна среда“ (член 40 от законопроекта) е мярка, която е доказала неефективността си с течение на

времето. На първо място, работодателите са „за“ назначаването на хора с увреждания, особено в сегашните условия на остър дефицит на човешки ресурси. Но проблемите с възможностите за назначаване на работа на хора с трайни увреждания съвсем не се решават с „гарантиране на квоти“. При сегашното изключително незадоволително състояние на нещата, при което корупцията в и около ТЕЛК е превърната в национален спорт, квотите в най-добрия случай „решават“ проблемите на „хората с ТЕЛК решения“. Хората с трайни увреждания имат огромни трудности от друг характер, свързани на първо място с достъпността на архитектурната среда. Нещо повече, освен (4-10) % трудоустроени по чл. 315 се добавят нови 2% с увреждания, а за някои от малките предприятия (с персонал 51 човека) задължителните двама човека формират 4%. **Затога, принципно погледнато, ние сме против квотите, които само създават впечатление за грижа за хората с увреждания, но на практика предимно създават проблеми и на хората с увреждания, и на работодателите.** Сериозен проблем представляват и „компенсационната вноска“ при неизпълнение на квотите за хора с увреждания в обичайна среда – 30% върху минималната работна заплата всеки месец са една внушителна сума, която постъпва в Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“. Остава неясна съдбата на тези средства, но има основание да те бъдат определени като „корпоративен данък за увреждане“ – крайно неприемливо за бизнеса.

6. Записите в предложението законодателен акт водят до тежък **ИНСТИТУЦИОНАЛЕН РАЗГУЛ** – органите по този проектозакон са: съществуващите – МТСП, АСП, АХУ, НСИХУ, доказали своята неефективност; нови – Специализиран орган за правата на хората с увреждания с неясни функции (от 2021 година!), Съвет за наблюдение, областни съвети – съвсем неясни като цели, функции и дейности. **Решението е просто: изпълнението на всички политики за социално включване на хората с увреждания следва да бъдат възложени на Агенцията по уврежданията, а политиките за преодоляване на бедността да останат в АСП.** Агенцията по уврежданията трябва да се занимава с: (а) индивидуална оценка на потребностите; (б) предоставяне на подкрепа съобразно индивидуалните потребности на всеки – в т.ч. издръжка поради увреждане, технически помощни средства, лична помощ, адаптиране на жилище и/или автомобил, насочване към специализирани социални услуги; (в) поддържане на наличности от технически помощни средства, които следва да не бъдат собственост на човека с увреждане, а да бъдат предоставяни за ползване; (г) предоставяне на консултации и издаване на предписания за осигуряване на достъпна среда и разумни улеснения за хората с увреждания в публичната среда (образование, транспорт, инфраструктура и пр.). При упражняването на тези функции Агенцията ще акумулира информация за потребностите на хората с увреждания, която следва да се използва за правене на политики в бъдеще. Така и наличието на регистър именно в тази агенция – за който вече са похарчени над 2 млн. лв. и към момента не върши никаква работа – е напълно оправдано.
7. Начинът, по който се чете и интерпретира Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, е изключително порочен и говори за крайна управленска некомпетентност. Всички безсмислени записи в законопроекта се „аргументират“ с Конвенцията, която задължава държавите-членки да водят политики по уврежданията, които ще направят средата по-достъпна и дружелюбна за хората с увреждания, а те – хората с увреждания – ще получат достъп до ресурса, който е необходим за компенсиране на дефицита, предизвикан от увреждането. Последното означава: (а) индивидуална оценка на потребностите, последвана от целеви ресурс за всеки индивид; (б) компетентна

институция с правомощия да прави индивидуални оценки и да предоставя целеви ресурс на всеки индивид; (в) отворени системи за здравеопазване, образование, заетост, култура, спорт, правораздаване и прочее с гарантиран достъп до тях и на хората с увреждания; (г) определяне на „една или повече оперативни единици (focal points)“ за прилагане на Конвенцията, както и „създаване или определяне на **КООРДИНАЦИОНЕН МЕХАНИЗЪМ** в рамките на правителството, за стимулиране на действия в различните сектори и на различните нива“. В Конвенцията никъде не се говори за „национално представителни организации на и за хора с увреждания“, а „хора с увреждания и представителни за тях организации“, които трябва да участват в процеса на наблюдение на политиките.

8. Координационният механизъм е нещо съвършено различно и предполага комуникация между различните държавни ведомства, агенции и структури в секторните политики така че да се гарантира достъпа на хора с увреждания до публичния ресурс за всички граждани. **Координационният механизъм** не предполага създаване на отделна структура или звено, а **набор от правила за комуникация и консултиране**. Такава роля може да играе един **Национален съвет по уврежданията** (не НСИХУ!) към МС с различен състав от сегашния и още по-различни функции от сегашните. Сегашният НСИХУ трябва да бъде закрит, с което ще бъдат елиминирани много от недъзите на политическия процес в момента, довел да сегашната кризисна ситуация на безразсъдно харчене на публичен ресурс без никаква полза за хората с увреждания.
9. И накрая, но не по важност, оценката на въздействието – задължителен елемент от пакета документи по всеки законопроект – е крайно непрофесионална и несъстоятелна.

Така, в обобщение може да се каже, че няма нито едно доказателство за необходимостта от точно такива „промени“ в законодателството по уврежданията, каквито предлага проектозаконът - това е действащият закон с ново име и куп излишни органи, които ще отговарят за изпълнението на „новия“ закон. Досегашните политики в различните публични сфери не са анализирани по отношение на тяхната ефективност, ефикасност или въздействие (в дългосрочен план), което прави предложенията във въпросния проектозакон конюнктурни и до голяма степен популистки, изработени под натиск от „недоволни граждани“ (потърпевши хора с увреждания, поставени в ситуация на крайна бедност и зависимост) или лобистки групи (примерно - доставчици на технически помощни средства). Приемането на законопроекта в този му вид може да породи само и единствено хаос в средата, още повече проблеми за хората с увреждания и 150 млн. лв. допълнителни разходи (заявени за 2019 година).

С УВАЖЕНИЕ,

ВАСИЛ ВЕДЕВ,
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА УС НА
АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ
КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ

